

Atli Dam, lögmaður í nýársroðu síni:

Nú skal táttast í

— men hetta má gerast við skili, tí ov bráðar broytingar og ov knøpp minking av virkseimi ger størri skaða enn gagn — virkseimið skal javnvega við framleiðsluorku okkara á slíkan hátt, at framvegis verður arbeiði til allar vinnuførar hendur segði Atli Dam, lögmaður m.a. í nýársroðu síni

Góðu landsmenn!

Við árslok 1988 eru tankar okkara festir at teim vanlukkum, raktu hava mong av okkara hesar ódnarnatur, og serliga náttina 22. december. Hesir tankar seta okkum nærri hvørt øðrum.

Eginleikan at kenna seg varða av hvørjum øðrum vilja vit varðveita, og teir útgvegir, vit finna fyrri hjál til teirra harðast raktu, vilja sýna, hvussu livandi tað, ið eyðkendi føroyskan hugsunnarhátt — hetta at rétta hvør øðrum hjálpanði hond — enn er her á landi.

Við hesum skaðahendingum í huganum, kundu vit verið ávirkað at siggia myndina av farandi ári dökkari, enn hon veruliga er. Men latið okkum takka fyrri, at skaðin bert rakti mannaskapt verk, og at øll liv vórðu spard, og líta vit tá at árinum, sum fer, varnst vit, at mangir spádómar um versnandi gongd ikki ginga út.

Árið 1988 royndist nevniliga sum heild hampiliga væl — ja, munin betri enn vit vantaðu á ólavsoku í ár.

Tey fyrribilst, sum tá lógu fyrri, t. d. saman við ólavsoku-røðu míni, hava hildið á gott og væl tað.

Eitt nú í heyst mettu mangir um tøl fyrri gjaldsjavnaðall og úttanlandsskuld, ið lógu høgt oman fyrri tæ, hagtalstovnum alment hevði lagt fram.

Hagdeildin hevur dagført ólavsokutöluni, og er gjaldsjavnaðall mettt til 660 mió. kr. istaðin fyrri 735 milliónir og úttanlandsskuldin til 4570 mió. kr. Hetta er 40 milliónir minni, enn hildið á ólavsoku.

Nágreinilgari viðgerð av tølunum er sett í verk, og samanliknandi teljing av einstøku lánunum úttanlands eins væl og ágóða fer fram.

Hvørt hetta broytir tøluni nú og aftur í tíðina, ber ikki til at siga, men gjørt upp eftir higartil galdandi fortreytum, so er gongdin munandi frægari, enn spátt fyrri 4 árum síðani, tá hildið varð, at longu í 1986 vildu vit verða skuldabundin við 6 milliardum.

Leingi hevur verið ventað, at tann kreppan, sum í fleiri ár hevur merkt heimsbúskapin og heimshandlin við ovurstórum arbeiðsloysi, ótrygghum gjaldoyrisviðurskiftum, afturgongd í framleiðslu og í tilfáturskomnum londum størri fátækradømi, neyð og hungur, for at vitja okkum fyrr ella seinni.

Tey trupulleikar, vit hava havt í 1988, hevur onkur mett riður av búskaparlíga lílveðrinum í umheimi okkara, men hetta er bert rætt í einum lóri, og er tað, tá hugsað verður um eftirspurning eftir fiskavörum og prisgongd.

Næri kannan av lyklatalum í búskapi okkara visir, at vit framvegis eru eitt av teim fáu lögnu undantøkunum í framkomna heiminum. Vit eru sera lítill rakti av hesi heimskreppu.

Sum eg nevndi í fjør, er onki arbeiðsloysi, heldur ov stórt virkseimi, ongin afturgongd í materiellum korum, heldur skjót framgongd, risaútbýgging av samfelagnum heldur enn stiggjur, og eitt riviligt tal av tilboðum stendur borgarunum í boði.

Hetta hevur elvt til lántøku — ja, ov stóra lántøku, og skal nú táttast í.

Men hetta má gerast við skili, tí ov bráðar broytingar og ov knøpp minking av virkseimi ger størri skaða enn gagn.

Virkseimið skal javnvega við framleiðsluorku okkara á slíkan hátt, at framvegis verður arbeiði til allar vinnuførar hendur.

Tiltøkini mugu fremjast so avvegað, at linkandi búskaparvirkseimið verður í rættari legu, so arbeiðsútbøð, framleiðsla, landskassaintøkur og útbýggingarmøguleikar verða nervað minst møgulegt.

Skal sum vant lýsa ávisar tættir í samfelagsbúskapinum farna árið nærri og meta um hesi neyðugu tiltøk.

Fyrribilsuppgærd av tjóðarrokskapinum í 1988 sýnir, at vøxturin í búskapinum er spakuliga avtakandi. Brutto-tjóðarúrtøkan veksir við 6% ella nakað minni enn undanfarin ár.

Tollinntøkurnar standa í stað í mun til 1987, meðan studningarnir til vinnuna serliga fiskivinnuna eru øktir nóg.

Tøka bruttotjóðarinntøkan veksir 4%, meðan nýtslan er vaksin 10%. Fylgjan av hesum er, at bruttoúppsparingin í 1988 er minni enn undanfarna tvey árin. Hon er 1654 mió. kr. í 1988 mótvægis 1874 mió. kr. í 1987, sum var rekordár. Uppsparingin er kortini størri, enn hon var í 1985 og undanfarin ár.

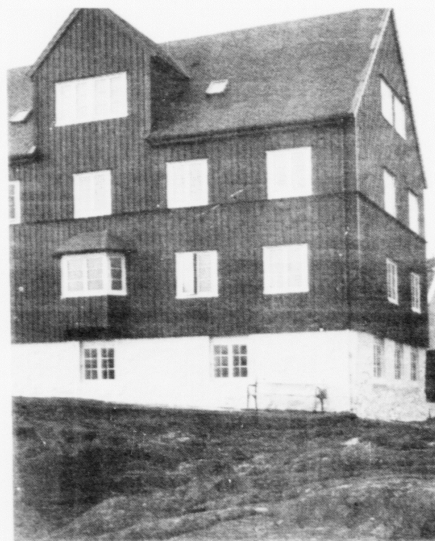
Yvir samtidarskattaskipanina eru goldnar 4,1 milliard í lønum ella 10% meira enn í 1987.

Hesin lönarvøxtur kemst tó ikki allur frá øktum virkseimi. Sattmálalønirnar øktust nógvi í 1988 — helst ov nógvi — og nú arbeiðsmarknaðurin í fleiri ár hevur verið undir trýsti, er fyrirbrigðið lönargjölding ikki longur økent í Føroyum. Harafturat er vøxturin í fiskivinnuni fyrri stóran part studnings-iskoyti.

I vøruframleiðandi vinnu sum fiskatilvirkning, umvæling, smíði og idnaðarframleiðslu er samlaða virkseimið minkað, somuleiðis í sjóflutningi.

Hjá tí almenna hevur stórt sæð verið óbroytt virkseimi, meðan flestar aðrar vinnur vaksu nógvi.

Nevnst kunnur fiskaalng, flutningur eftir landi og loftvegis og ráðgevingar- og informationstænasta.

— 19 ár í politikkí og 15 í landsstýri hava sannført meg um, at einans við at herja á aftur eftir hvørt bakkestið røkkur tú, serliga tá kanska bert ein atsøk hepnast av hvørjum 10. tú roynir segði Atli Dam, lögmaður í nýársroðu síni

— Her er einki arbeiðsloysi, heldur ov stórt virkseimi, ongin afturgongd í materiellum korum, heldur skjót framgongd, risaútbýgging av samfelagnum heldur enn stiggjur, og eitt riviligt tal av tilboðum stendur borgarunum í boði segði Atli Dam, lögmaður m.a. í nýársroðu síni og legði aftrat, at hetta hevur elvt til ov stóra lántøku, og skal nú táttast í. Vit prenta nýársroðu lögman:

Serliga bygging hevur stóran vøxtur í lønugtjalling, heili 17%, men gongdin í innflutningi sýnir nú, at tað er tilfar til lúgugtgerð av húsum, sum er økt, meðan tilfar og útgerð til nýggj byggiarbeiði eru minkað. Her týkjast sostatt vanlig viðurskifti aftur at koma at valda í 1989.

Útflutningurin hilaðist eisini betri enn ventað.

Samlaða virðið er 2,3 milliardir, og úttan skip er útflutningurin 2 milliardir ella 115 mió. kr. meira enn í 1987. Bæði árin vórðu útflutt óvanliga nógvi skip.

Gongdin fyrri teir ymsu bólkarnar í fiskautflutninginum er ymisk. Fiskafak og saltfiskur eru umleið 100 mió. kr. minni, meðan skeljadyr eru økt 122 milliónir, alifiskur 30 milliónir og idnaðarfiskur 71 milliónir.

Innflutningurin er mettur til 3,4 millardir, men úttan skip er hann 2,8 milliardir ella 182 milliónir størri enn í 1987.

Fødur til aling og landbrúk eru heilar 116 milliónir ella 5,7% meira enn í 1987. Hetta sýnir, at vit gjørdust efturbátur, hvat fødurframleiðslu viðvíkur.

Brennievni minskar eitt vet, meðan vøru til nýtslu vaksu 20%. Av hesum eigur rækjvirknið á Oyri kortini 10%, so samlaða nýtslan veksir umleið 10%.

Hetta er heldur turrlig tøl og torfær at festa á band í huganum, men eru tey fremst ætlað at visa, at tað hóast alt hilaðist væl hjá okkum í 1988, soleiðis at vit standa á einum hampiliga sterkum búskaparstöði.

Ahugaverdari er, hvat vit nýta hetta til, og hvussu vit meta gongdina frá hesum støði framvisir, tí broytingar í veiðimøguleikum, virksimøguleikum, framleiðslu- og solumøguleikum kunnur so skjótt gera støðið viðbrekið, kunnur so skjótt maa burtur undan tí.

Veiðimøguleikarnir vóru hampilgir í 1988 og heildarveidan er utvið 360.000 tons. Serliga hava fjarleiðirnar roynst — Flemish Cap tó undantikið — meðan nakað minni er veitt av lodnu, makrelli og hvitingsbróðri á ner- og miðleiðum.

Tað, sum vitað er um veiðimøguleikarnar komandi ár, er, at eystanfyrri stendur munandi niðurskurður fyrri, kanska við 50%. Fyri at beta um hetta, verður roynt at útvega øktar móguleikar vestanfyrri, í altjóða sjógví og burturi í verð.

Hvussu hetta kemur at roynast, vita vit ikki, og sum formaður í eini fyrribilstjórn kann eg so lítið lova tykkum og so lítið krevja av tykkum. Skal tú bera fram tað, eg haldi eitt komandi stýri eigur at fremja og krevja.

Eri ofta sagdur at vera bjartskygdur — ov-optimistiskur — og viðgangi, at eg fegin líti framtíðini imóti við bjørtum vønum.

Hinvegin eigur ein at hava itøkligar loysnir búnar, tá ikki

